

వాల్మీకి రామాయణం- యుద్ధకాండ

102 -యుద్ధకాండ ద్వుత్తరశతతమః సర్గః

|| లక్ష్మణసంజీవనమ్ ||

శక్త్యా వినిహతం దృష్ట్వా రావణేన బలీయసా |
 లక్ష్మణం సమరే శూరం రుభిరౌఘపరిప్లుతమ్ || 1 ||

స దత్త్వా తుములం యుద్ధం రావణస్య దురాత్మనః |
 విస్ఫుజన్నేవ బాణౌఘాన్సుషేణం వాక్యమబ్రవీత్ || 2 ||

ఏష రావణవీర్యేణ లక్ష్మణః పతితః క్షితౌ |
 సర్పవద్వేష్టతే వీరో మమ శోకముదీరయన్ || 3 ||

శోణితార్తమిమం వీరం ప్రాణైరిప్లుతమం మమ |
 పశ్యతో మమ కా శక్తిర్యోధుం పర్యాకులాత్మనః || 4 ||

అయం స సమరశ్లాఘీ భ్రాతా మే శుభలక్ష్మణః |
 యది పంచత్వమాపన్నః ప్రాణైర్తే కిం సుఖేన చ || 5 ||

లజ్జితీవ హి మే వీర్యం భ్రశ్యతీవ కరాధనుః |
 సాయకా వ్యవసీదంతి దృష్టిర్భాష్యవశం గతా || 6 ||

అవసీదంతి గాత్రాణి స్పష్షయానే నృణామివ |
 చింతా మే వర్ధతే తీవ్రా ముమూర్షా చోపజాయతే || 7 ||

భ్రాతరం నిహతం దృష్ట్వా రావణేన దురాత్మనా |
 వినిష్ఠనంతం దుఃఖార్థం మర్తణ్యభిహతం భృశమ్ || 8 ||

రాఘవో భ్రాతరం దృష్ట్వా ప్రియం ప్రాణం బహిశ్చరమ్ |
 దుఃఖేన మహతాఽఽవిష్టో ధ్యానశోకపరాయణః || 9 ||

పరం విషాదమాపన్నో విలలాపాకులేంద్రియః |
 న హి యుద్ధేన మే కార్యం నైవ ప్రాణైర్న సీతయా || 10 ||

భ్రాతరం నిహతం దృష్ట్వా లక్ష్మణం రణపాంసుషు |
 కిం మే రాజ్యేన కిం ప్రాణైర్యుద్ధే కార్యం న విద్యతే || 11 ||

యత్రాయం నిహతః శేతే రణమూర్ధని లక్ష్మణః |
 దేశే దేశే కలత్రాణి దేశే దేశే చ బాంధవాః || 12 ||

తం తు దేశం న పశ్యామి యత్ర భ్రాతా సహోదరః |
 ఇత్యేవం విలపంతం తం శోకవిహ్వలితేంద్రియమ్ || 13 ||

వాల్మీకి రామాయణం- యుద్ధకాండ

102 -యుద్ధకాండ ద్వుత్తరశతతమః సర్గః

వివేష్టమానం కరుణముచ్చసంతం పునః పునః |
రామమాశ్వాసయస్వీరః సుషేణో వాక్యమబ్రవీత్ || 14 ||

న మృతోఽయం మహాబాహో లక్ష్మణో లక్ష్మీవర్ధనః |
న చాస్య వికృతం వక్త్రం నాపి శ్వావం న నిష్ప్రభమ్ || 15 ||

సుప్రభం చ ప్రసన్నం చ ముఖమస్యాభిలక్ష్మతే |
పద్మరక్తతలౌ హస్తౌ సుప్రసన్నే చ లోచనే || 16 ||

ఏవం న విద్యతే రూపం గతాసూనాం విశాంపతే |
దీర్ఘాయుషస్తు యే మర్త్యాస్తేషాం తు ముఖమీదృశమ్ || 17 ||

నాయం ప్రేతత్వమాపన్నో లక్ష్మణో లక్ష్మీవర్ధనః |
మా విషాదం కృథా వీర సప్రాణోఽయమరిందమః || 18 ||

ఆఖ్యాస్యతే ప్రసుప్తస్య స్రస్తగాత్రస్య భూతలే |
సోఽఛ్ఛ్వాసం హృదయం వీర కంపమానం ముహుర్ముహుః || 19 ||

ఏవముక్త్వా తు వాక్యజ్ఞః సుషేణో రాఘవం వచః |
హనుమంతమువాచేదం హనుమంతమభిత్వరన్ || 20 ||

సౌమ్య శీఘ్రమితో గత్వా శైలమోషధిపర్వతమ్ |
పూర్వం తే కథితో యోసౌ వీర జాంబవతా శుభః || 21 ||

దక్షిణే శిఖరే తస్య జాతమోషధిమానయ |
విశల్యకరణీం నామ విశల్యకరణీం శుభామ్ || 22 ||

సవర్ణకరణీం చాపి తథా సంజీవనీమపి |
సంధానకరణీం చాపి గత్వా శీఘ్రమిహానయ || 23 ||

సంజీవనార్థం వీరస్య లక్ష్మణస్య మహాత్మనః |
ఇత్యేవముక్తో హనుమాన్గత్వా చౌషధిపర్వతమ్ || 24 ||

చింతామభ్యగమచ్ఛ్రీమానజానంస్తాం మహాషధిమ్ |
తస్య బుద్ధిః సముత్పన్నా మారుతేరమితాజసః || 25 ||

ఇదమేవ గమిష్యామి గృహీత్వా శిఖరం గిరేః |
అస్మిన్ష్టి శిఖరే జాతామోషధీం తాం సుఖావహామ్ || 26 ||

ప్రతర్కణావగచ్ఛామి సుషేణోఽప్యేవమబ్రవీత్ |
అగృహ్య యది గచ్ఛామి విశల్యకరణీమహామ్ || 27 ||

వాల్మీకి రామాయణం- యుద్ధకాండ

102 -యుద్ధకాండ ద్విపాదశతతమః సర్గః

కాలాత్యయేన దోషః స్యాద్వైక్లవ్యం చ మహాద్భవేత్ |
 ఇతి సంచింత్య హనుమాన్సత్వా క్షిప్రం మహాబలః || 28 ||

ఆసాద్య పర్వతశ్రేష్ఠం త్రిః ప్రకంప్య గిరేః శిరః |
 పుల్లనానాతరుగణం సముత్పాట్య మహాబలః || 29 ||

గృహీత్వా హరిశార్దూలో హస్తాభ్యాం సమతోలయత్ |
 స నీలమివ జీమూతం తోయపూర్ణం నభఃస్థలాత్ || 30 ||

ఆపపాత గృహీత్వా తు హనుమాన్ శిఖరం గిరేః |
 సమాగమ్య మహావేగః సంస్యస్య శిఖరం గిరేః || 31 ||

విశ్రమ్య కించిద్ధనుమాన్సుషేణమిదమబ్రవీత్ |
 ఓషధిం నావగచ్ఛామి తామహం హరిపుంగవ || 32 ||

తదిదం శిఖరం కృత్స్నం గిరేస్తుస్యాహృతం మయా |
 ఏవం కథయమానం తం ప్రశస్య పవనాత్మజమ్ || 33 ||

సుషేణో వానరశ్రేష్ఠో జగ్రాహోత్పాట్య చౌషధీమ్ |
 విస్మితాస్తు బభూవుస్తే రణే వానరరాక్షసాః || 34 ||

దృష్ట్వా హనుమతః కర్మ సురైరపి సుదుష్కరమ్ |
 తతః సంక్షోదయిత్వా తామోషధీం వానరోత్తమః || 35 ||

లక్ష్మణస్య దదౌ నస్తః సుషేణః సుమహాద్యుతేః |
 సశల్యస్తాం సమాప్తూయ లక్ష్మణః పరవీరహా || 36 ||

విశల్యో విరుజః శీఘ్రముదతిష్ఠన్తహీతలాత్ |
 తముత్థితం తే హరయో భూతలాత్ప్రేక్ష్య లక్ష్మణమ్ || 37 ||

సాధుసాధ్వితి సుప్రీతాః సుషేణం ప్రత్యపూజయన్ |
 ఏహ్యహీత్యబ్రవీద్రామో లక్ష్మణం పరవీరహా || 38 ||

సస్యజే స్నేహగాఢం చ బాష్పపార్యాకులేక్షణః |
 అబ్రవీచ్ఛ పరిష్పజ్య సౌమిత్రిం రాఘవస్తదా || 39 ||

దిష్ట్యా త్వాం వీర పశ్యామి మరణాత్పునరాగతమ్ |
 న హి మే జీవితేనార్థః సీతయా చాపి లక్ష్మణ || 40 ||

కో హి మే విజయేనార్థస్త్యయి పంచత్వమాగతే |
 ఇత్యేవం వదతస్తస్య రాఘవస్య మహాత్మనః || 41 ||

వాల్మీకి రామాయణం- యుద్ధకాండ

102 -యుద్ధకాండ ద్వుత్తరశతతమః సర్గః

భిన్నః శిథిలయా వాచా లక్ష్మణో వాక్యమబ్రవీత్ |
 తాం ప్రతిజ్ఞాం ప్రతిజ్ఞాయ పురా సత్యపరాక్రమ || 42 ||
 లఘుః కశ్చిదివాసత్త్వో నైవం వక్తుమిహార్హసి |
 న హి ప్రతిజ్ఞాం కుర్వంతి వితథాం సాధవోఽనఘ || 43 ||
 లక్ష్మణం హి మహత్త్వస్య ప్రతిజ్ఞాపరిపాలనమ్ |
 నైరాశ్యముపగంతుం తే తదలం మత్యతేఽనఘ || 44 ||
 వధేన రావణస్యాద్య ప్రతిజ్ఞామనుపాలయ |
 న జీవన్యాస్యతే శత్రుస్తవ బాణపథం గతః || 45 ||
 నర్దతస్తీక్ష్ణదంష్ట్రస్య సింహస్యేవ మహాగజః |
 అహం తు వధమిచ్ఛామి శీఘ్రమస్య దురాత్మనః |
 యావదస్తం న యాత్యేష కృతకర్తా దివాకరః || 46 ||
 యది వధమిచ్ఛసి రావణస్య సంఖ్యే యది చ కృతాం త్వమిహేచ్ఛసి ప్రతిజ్ఞామ్ |
 యది తవ రాజవరాత్మజాభిలాషః కురు చ వచో మమ శీఘ్రమద్య వీర || 47 ||
 ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే ద్వుత్తరశతతమః
 సర్గః || 102 ||

